

УДК 343.211

Ю. С. ТИМОЩУК,
здобувач

СПІВВІДНОШЕННЯ ГУМАНІЗМУ ТА СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Обґрунтовано, що складові елементи системи принципів кримінального права, зокрема гуманізм та справедливість, повинні бути узгоджені між собою. Принципи гуманізму і справедливості, як і інші, реалізуються на двох рівнях – законодавчому і правозастосовному. Принцип гуманізму, з одного боку, означає захист кримінальним правом інтересів, прав, свобод, життя, здоров'я, особистих благ громадян від злочинних посягань. З другого боку, принцип гуманізму враховує права та інтереси осіб, які порушили кримінальний закон. Реалізація принципу гуманізму в останньому аспекті здатна призвести до порушення принципу справедливості. Справедливість – це насамперед соціально-етична категорія, а вже потім – правова. Реалізація принципу гуманізму не повинна суперечити принципу справедливості. Ні принцип гуманізму, ні принцип справедливості не може займати пріоритетне місце в системі принципів кримінального права

Ключові слова: принцип гуманізму, система принципів, принцип справедливості, співвідношення, нормативне визначення.

Тимощук Ю. С. Состояние гуманизма и справедливости как принциповой головного права Украины

В статье обосновано, что составляющие элементы системы принципов уголовного права, в частности гуманизм и справедливость, должны быть согласованы между собой. Принципы гуманизма и справедливости, как и другие, реализуются на двух уровнях – законодательном и правоприменительном. Принцип гуманизма, с одной стороны, означает защиту уголовным правом интересов, прав, свобод, жизни, здоровья, личных благ граждан от преступных посягательств. С другой стороны, принцип гуманизма учитывает права и интересы лиц, нарушивших уголовный закон. Реализация принципа гуманизма в последнем аспекте способна привести к нарушению принципа справедливости. Справедливость – это прежде всего социально-этическая категория, а уже потом – правовая. Реализация принципа гуманизма не должна противоречить принципу справедливости. Ни принцип гуманизма, ни принцип справедливости не может занимать приоритетное место в системе принципов уголовного права

Ключевые слова: принцип гуманизма, система принципов, принцип справедливости, соотношение, нормативное определение.

Tymoshchuk J. Ratio human and justice as a principle of criminal law of Ukraine

The article substantiates that the constituent elements of the principles of criminal law, and humanity, and justice should be consistent with each other. The principles of humanism and justice, as well as others, are implemented at two levels – legal and enforcement. The principle of humanism, on the one hand, the criminal law means protecting the interests, rights, freedoms, life, health, personal benefit of the citizens from criminal attacks. On the other hand, the principle of humanism into account the rights and interests of persons who have violated the criminal law. The implementation of the principle of humanism in the latter aspect could lead to a breach of the principle of justice. Justice – is primarily a social and ethical category, and then – legal. The implementation of the principle of humanism must not be con-

trary to the principle of justice. Neither the principle of humanism, nor the principle of equity can not be a priority in the principles of criminal law

Key words: *the principle of humanism, a system of principles, the principle of justice, ratio, statutory definition.*

У зв'язку з євроінтеграційним курсом України в кримінально-правовій науці актуалізується потреба нових підходів до побудови сучасної системи принципів. Загальновідомо, що принципи кримінального права – це вихідні фундаментальні, основоположні ідеї, які випливають зі змісту правових норм, закріплених у кримінальному законі, і які лежать в основі побудови кримінального права. Кримінальне право України засноване на системі усталених принципів, як-то: законності, особистої відповідальності, відповідальності за наявності вини, індивідуалізації відповідальності та покарання, гуманізму. Принципи права загалом і кримінального права зокрема були і залишаються предметом наукових дискусій. Так, гуманізм традиційно визнається одним із найважливіших кримінально-правових принципів, тоді як принцип справедливості не є усталеним у кримінально-правовій науці України.

Проблему принципів досліджували у своїх працях фахівці у галузі кримінального права: Х. Д. Алікперов, Р. Ш. Бабанли, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. О. Гацелюк, І. М. Гнатів, А. С. Горелік, О. О. Дудоров, І. Е. Звечаровський, О. О. Кваша, М. Й. Коржанський, О. М. Костенко, О. Л. Котович, Т. О. Леснієвськи-Костарева, Ю. І. Ляпунов, П. С. Матишевський, І. С. Михалко, В. О. Навроцький, О. Є. Скакун, Н. А. Сторчак, О. О. Стулов, В. Д. Філімонов, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, С. Д. Шапченко, С. С. Яценко та ін. Вагомий внесок у дослідження принципів права здійснили такі вчені в галузі теорії права як В. Б. Авер'янов, Н. П. Воронов, О. Ф. Гранін, В. М. Горшеньов, В. Н. Денисов, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков, Н. М. Мироненко, Г. О. Мурашин, О. Г. Мурашин, Є. В. Назаренко, М. Ф. Орзіх, С. П. Погребняк, П. М. Рабінович, В. Ф. Сіренко, О. В. Сурилов, О. Ф. Фрицький, М. В. Цвік, Ю. С. Шемшученко, Л. П. Юзьков та ін. Проте не вирішеною залишається дискусія про співвідношення принципів гуманізму та справедливості, адже принцип гуманізму може суперечити принципу справедливості, зокрема у випадках звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання. Отже, саме встановлення співвідношення принципів гуманізму та справедливості у кримінальному праві є метою цієї статті.

У кримінальному праві відбито принципи, які містяться в Конституції України: законності, винної відповідальності, особистої відповідальності, гуманізму тощо. Принцип гуманізму, як правило, аналізується в сучасних наукових працях, присвячених дослідженню принципів кримінального права. Проте не всі науковці виокремлюють принцип справедливості.

Принципи права є категорією, якій притаманний системний, фундаментальний та універсальний характер. Принципи кримінального права слід визначати як систему похідних від людської природи засад, що втілені в нормах кримінального закону, які відображають зміст, завдання та закономірності розвитку кримінально-правового регулювання суспільних відносин. Таким

чином, саме принципи кримінального права є основними засадами, керівними ідеями, які визначають зміст і спрямованість кримінально-правової політики. До них належать законність, рівноправність перед законом, гуманізм, справедливість, відповідальність за наявності вини, демократизм, невідворотність кримінальної відповідальності, індивідуалізація кримінальної відповідальності та покарання, принцип особистої відповідальності¹.

Відповідно, всі складові елементи системи принципів, і гуманізм та справедливість у тому числі, повинні бути узгоджені між собою. Реалізація будь-якого з принципів не повинна суперечити іншим. Отже, гуманізм не повинен нівелювати принцип справедливості чи інші засади кримінального права України.

Принцип гуманізму реалізовано у багатьох інститутах кримінального права України. Зокрема, в інституті звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання та подальшого його відбування значною мірою отримав втілення принцип гуманізму, що є одним із пріоритетних напрямів сучасної кримінально-правової політики України. О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк так характеризують сутність принципу гуманізму: закон про кримінальну відповідальність забезпечує охорону людини, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку як найвищу соціальну цінність; особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, суд призначає покарання, необхідне і достатнє для її виправлення і запобігання новим кримінальним правопорушенням у випадках, передбачених цим Кодексом, допускається звільнення від кримінальної відповідальності і від покарання чи його відбування, а також заміна покарання більш м'яким; покарання та інші кримінально-правові заходи, що застосовуються до особи, не можуть мати своїм змістом завдання фізичних страждань чи приниження людської гідності².

Принцип гуманізму, з одного боку, звернено до потерпілих від злочинів, до суспільства й означає захист кримінальним правом інтересів, прав, свобод, життя, здоров'я, особистих благ громадян від злочинних посягань. З іншого, принцип гуманізму звернено до осіб, які порушили кримінальний закон³. І саме реалізація принципу гуманізму в останньому аспекті здатна призвести до порушення принципу справедливості. Адже гуманне ставлення до злочинця при звільненні його від відповідальності чи покарання в окремих випадках позбавляє потерпілого відчуття поновлення справедливості, тому що винний, який завдав шкоду правам чи інтересам потерпілої особи, не підданий каральному впливу. Б. М. Телефанко слушно наголошує: «І чому на першому місці має стояти гуманізм до злочинців, а зламані долі, особисті, сімейні трагедії як результат злочинців на останньому. Гуманним може бути лише справедливе покарання. Закон про кримінальну відповідальність насамперед повинен стояти на сторожі інтересів потерпілих, суспільства»⁴.

Дещо спірною у цьому сенсі вважаємо думку вітчизняного вченого Г. О. Усатого, який стверджує: «Найвно думати, що, звільняючи особу від кримінальної відповідальності, держава керується тільки принципом гуманізму, тим самим виявляючи милосердя. Причина такого нетрадиційного рішення

дещо інша – доцільно виконати цілі та завдання кримінального права шляхом «найменшого опору»⁵. По-перше, рішення щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності, які в межах чинного законодавства доволі часто приймаються уповноваженими державою органами, не доцільно називати «нетрадиційними». По-друге, навіть за умов наявності інших міркувань такого звільнення засади гуманізму не лише не виключається, а становлять важливу підставу.

І хоча окремі вчені переконані, що в Україні реалізація кримінально-правової політики здійснюється з урахуванням принципу гуманізму, який визначає її напрями, та останнім часом в Україні помітною стає тенденція не лише до гуманізації кримінального покарання, а й до пом'якшення кримінальної відповідальності в цілому⁶, інші вчені констатують, що зміни, які вносяться до КК, не дають можливості зробити однозначний висновок, чи йдемо ми шляхом збільшення і посилення кримінальної репресії, чи проводимо політику лібералізації, гуманізації кримінальної відповідальності⁷. Очевидно, остання позиція має сенс, зокрема в частині значного посилення відповідальності за корупційні злочини. Адже відбулась криміналізація самої пропозиції чи обіцянки службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду (ч. 1 ст. 369 КК України), тобто коли відсутньою є дія як обов'язкова ознака об'єктивної сторони цього складу злочину (по суті, за своєю природою є виявленням умислу).

З одного боку, необхідно визнати, що нехтування принципом гуманізму небезпечно спрямуванням діяльності органів кримінальної юстиції лише в каральному напрямі, порушенням прав громадян, дегуманізацією правоохоронної системи, що відбивається й на укладі суспільного життя (яскрава ілюстрація цього – стан, що склався в 30–50-х роках минулого століття в радянській системі правосуддя)⁸. З іншого боку, небезпечною є надмірна гуманізація практики впливу на злочинність, що загрожує кризою гуманності. О. О. Житний констатує, що принцип гуманізму не повинен ставати надмірно пануючою ідеєю в будь-яких проявах кримінально-правової політики, інакше з блага цей принцип перетворюється на необґрунтований лібералізм, нівелює повагу до кримінального закону, знижує його профілактичний і виховний потенціал та можливість впливати на суспільні відносини⁹. Якщо вчасно не ухвалювати послідовних (у т. ч. жорстких) заходів, то суспільство поступово сповзе в кримінальну кризу – і тоді наджорсткий репресивний метод починає видаватися усім єдиним засобом порятунку¹⁰. Особливо актуальним є це положення в умовах зовнішньої агресії та військових дій на сході України, значного зростання кількості особливо тяжких злочинів, зокрема умисних убивств, терористичних актів, поширення організованої озброєної злочинності тощо.

Водночас слід підтримати науковців, які принципи гуманізму та справедливості розглядають «у парі», підкреслюючи їх взаємозв'язок і вимогу несуперечності один одному: «Громадянин і держава повинні знаходитися в збалансованих відносинах на основі поваги взаємних прав і відповідальності, гуманізму і справедливості, без утиску прав людини, а й без свавілля чиновника чи приватної особи»¹¹.

Зважаючи наведене, слід погодитись, що важливим критерієм для визначення справедливості покарання за злочин є та соціальна культура, у сфері якої людина визначає справедливість покарання. На підставі цього Ю. В. Баулін робить висновок, що справедливість покарання залежить не тільки від соціальної культури людей, що персоніфікована в особу держави, а й від адекватності призначеного покарання. Йдеться про мету «поновлення соціальної справедливості...»¹².

Отже, застосування санкції у кожному випадку не повинно суперечити жодному з принципів, що утворюють систему принципів кримінального права, а також природній ідеї справедливості. Тоді вирок буде повністю сприйматись як винною особою, так і потерпілим, і суспільством у цілому.

На жаль, у чинному КК України не міститься норм, які б визначали загальні засади (принципи) кримінального права, на відміну від чинного КПК України, де у главі «Засади кримінального впровадження» зазначено: «кожному гарантується право на *справедливий* розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону» (ч. 1 ст. 21). У процесі проведеного одним із науковців дослідження всі опитані практичні працівники висловилися за нормативне закріплення принципу справедливості¹³. Натомість вітчизняні вчені наголошують на складності, невизначеності, спірності поняття «справедливість», його сутності для кожного із суб'єктів, що, відповідно, ставить під сумнів можливість та доцільність його закріплення у законі¹⁴. На нашу думку, справедливість – це насамперед соціально-етична категорія, а вже потім – правова та один із принципів кримінального права. Справедливість як складний об'єктивний існуючий феномен, ґрунтується на поєднанні соціального, морально-етичного та правового аспектів.

Слід погодитись із ученими у тому, що принцип справедливості має концептуальний характер і є тим фундаментом, на якому має засновуватись чинний кримінальний закон України, а тому *на рівні* з іншими принципами він має бути визначений на законодавчому рівні¹⁵.

Принцип справедливості пов'язують з принципом верховенства права: чим більше закон про кримінальну відповідальність відповідає концепції справедливості (втіленій у принципі верховенства права), тим більше підстав оцінювати цей закон як правовий¹⁶. Так, у Рішенні Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005 зазначається: «... із конституційних принципів рівності і *справедливості* випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі» (абз. 2 пп. 5.4 п. 5 мотивувальної частини)¹⁷.

Не викликає сумнівів, що принципи гуманізму і справедливості, як і інші, реалізуються на двох рівнях – законодавчому і правозастосовному. З позиції держави і суспільства надто вільне тлумачення закону неприпустиме, оскільки тягне за собою порушення принципів справедливості, нестабільність у правозастосуванні, є передумовою корупції¹⁸. Розсуд характеризується насамперед

тим, що правозастосувачу надається свобода вибору під час прийняття рішення у межах, окреслених законом. При цьому всі можливі рішення правозастосувача є однаково законними, але щодо конкретного випадку лише одне з них буде обґрунтованим і справедливим¹⁹.

Як зазначалось, усі принципи є рівнозначними, навряд чи доцільно виокремлювати якийсь один провідний. Не можна погодитись із науковим підходом щодо місця принципу справедливості в системі принципів кримінального права як базового, провідного. Так, В. В. Похмелкін, розглядаючи систему принципів радянського кримінального права, зазначав: «Справедливість можна назвати всезагальним принципом нормативного регулювання суспільних відносин, як принцип має основоположне значення. Будучи узагальнюючим началом нормативного регулювання, справедливість слугує інтегративною оцінкою принципів, норм і актів застосування кримінального права з точки зору об'єктивної необхідності, суспільної користі, моральної допустимості і юридичної правомірності»²⁰. Віддаючи належне важливості принципу справедливості як самостійному в системі принципів кримінального права, констатуємо, що він є рівнозначним іншим принципам кримінального права.

Зважаючи на вищенаведене, слід погодитись із О. О. Дудоровим, який пропонує включити до КК норму, подібну до ч. 3 ст. 63 Конституції України, яка б дозволяла враховувати специфіку вирішення питань матеріального права у випадках неоднозначності положень не лише КК, а й регулятивного законодавства, до норм якого відсилають бланкетні диспозиції статей КК. На думку вченого, пропонується новела мала б являти собою прояв (аспект) одного з правових принципів (скоріше, справедливості), які (зокрема, за прикладом КПК України 2012 р.) повинні, врешті-решт, знайти відображення в тексті КК²¹. Зрештою, один із законопроектів передбачає закріплення у тексті КК певних принципів, які названі «принципами Кримінального кодексу». Серед них: принципи законності і юридичної визначеності, рівності громадян перед законом, вини, *справедливості*, індивідуалізації кримінальної відповідальності, особистого характеру кримінальної відповідальності, *гуманізму*, невідворотності кримінальної відповідальності²².

Таким чином, ми дійшли певних висновків.

Усі складові елементи системи принципів кримінального права, зокрема гуманізм і справедливість, повинні бути узгоджені між собою.

Принципи гуманізму і справедливості, як і інші, реалізуються на двох рівнях – законодавчому і правозастосовному. Принцип гуманізму, з одного боку, звернено до потерпілих від злочинів, до суспільства й означає захист кримінальним правом інтересів, прав, свобод, життя, здоров'я, особистих благ громадян від злочинних посягань. З іншого, принцип гуманізму звернено до осіб, які порушили кримінальний закон. Реалізація принципу гуманізму в останньому аспекті здатна призвести до порушення принципу справедливості. Адже гуманне ставлення до злочинця при звільненні його від відповідальності чи покарання в окремих випадках позбавляє потерпілого відчуття поновлення справедливості, тому що винний, який завдав шкоду правам чи інтересам

потерпілої особи, не підданий каральному впливу. Застосування санкції у кожному випадку не повинно суперечити жодному із принципів, що утворюють систему принципів кримінального права, а також природній ідеї справедливості. Тоді вирок буде повністю сприйматись як винною особою, так і потерпілим, і суспільством у цілому.

Відаючи належне важливості принципу справедливості як самостійному в системі принципів кримінального права, констатуємо, що він є рівнозначним іншим принципам кримінального права. Справедливість – це насамперед соціально-етична категорія, а вже потім – правова та один із принципів кримінального права. Справедливість як складний об'єктивно існуючий феномен ґрунтується на поєднанні соціального, морально-етичного та правового аспектів.

Реалізація принципу гуманізму не повинна суперечити принципу справедливості. Ні принцип гуманізму, ні принцип справедливості не можуть займати пріоритетне місце в системі принципів кримінального права.

У разі внесення змін до КК України в частині визначення загальних засад (принципів) кримінального права обов'язковим є і нормативне закріплення принципу справедливості.

1. Книженко О. О. Кримінально-правова політика України на початку XXI століття // Вісник ХНУВС. – 2011. – № 2 (53). – С. 111-112. **2. Дудоров О. О., Хавронюк М. І.** Кримінальне право : Навч. посіб. / За заг. ред... М. І. Хавронюка. – К.: ВАІТЕ, 2014. – С. 72. **3. Житний О. О.** Проблеми реалізації принципу гуманізму в деяких інститутах кримінального права України // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Вип. 29. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2005. – С. 20. **4. Телефанко Б. М.** Кваліфікація рецидиву злочинів // Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен української кримінально-правової доктрини : тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції (16 січня 2016 р., м. Львів). – К. : Видавничий дім «АртЕк», 2016. – С. 176. **5. Усатий Г. О.** Кримінально-правовий компроміс : Монографія. – К. : Атіка, 2001. – С. 26. **6. Книженко О. О.** Зазначена праця. – С. 107. **7. Острогляд О. В.** Вплив змін до Кримінального кодексу України на кримінально-правову кваліфікацію // Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен української кримінально-правової доктрини: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції (16 січня 2016 р., м. Львів). – К. : Видавничий дім «АртЕк», 2016. – С. 137. **8. Похмелкин В. В.** Социальная справедливость и уголовная ответственность. – Красноярск : Краснояр. ун-т, 1990. – С. 112-113. **9. Житний О. О.** Зазначена праця. – С. 24. **10. Дудоров О. О., Хавронюк М. І.** Зазначена праця. – С. 63. **11. Номоконов В. А.** Проблема причин преступности в России // Российский ежегодник уголовного права. / Под ред. д-ра юрид. наук, проф. А. И. Бойцова. – СПб., 2013. – С. 73. **12. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи / Ю. В. Баулін, М. В. Буромєнський, В. В. Голіна та ін.** – К.: ВАІТЕ, 2015. – С. 44. **13. Коновальчук М. В.** Принцип справедливості и его реализация в уголовном праве РФ : Автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». – Саратов, 2009. – С. 13. **14. Кваша О. О.** Принцип справедливості в системі принципів кримінального права України // Сучасні проблеми правової системи України: зб. матеріалів VI Міжнародної наук.-практ. конф. / Редкол. Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, О. В. Чернецька, М. О. Дей, С. І. Бевз. – К. : Вид-во Ліра-К, 2014. – С. 33. **15.** Там само. С. 33. **16. Гацелюк В. О.** Реалізація принципу

законності кримінального права України (загальні засади концепції): Монографія / МВС України, Луган. держ ун-т внутр. справ; [Наук ред. д-р юрид. н., проф. С. С. Яценко]. – Луганськ, РВВЛДУВС, 2006. – С. 157. **17.** *Загінєй З.* Кримінально-правова герменевтика : Монографія. – К. : Видавничий дім «АртЕк», 2015. – С. 340. **18.** *Навроцький В. О.* Проблеми тлумачення норм КК України про відповідальність за посягання на свободу особи // Навроцький Вячеслав. З професорської шухляди. – Ів.-Фр.: Фоліант, 2016. – С. 538. **19.** *Загінєй З.* Зазначена праця. – С. 357. **20.** *Похмелкин В. В.* Зазначена праця. – С. 9-24. **21.** *Дудоров О. О.* Дискусійні аспекти конституційності інституту звільнення від кримінальної відповідальності // Кримінальна юстиція в Україні: виклики та перспективи в світлі конституційної реформи: зб. тез першого Львівського форуму з кримінальної юстиції. – К., ВАІТЕ, 2015. – С. 83. **22.** Марін О. К. Конституційні засади кримінального права // Кримінальна юстиція в Україні: виклики та перспективи в світлі конституційної реформи: Зб. тез першого Львівського форуму з кримінальної юстиції. – К.: ВАІТЕ, 2015. – С. 120.

Tymoshchuk J. Ratio human and justice as a principle of criminal law of Ukraine

All components of the system principles of criminal law and humanism and justice should be consistent with each other.

The principles of humanism and justice, like others, are implemented at two levels – legislative and enforcement. The principle of humanity, on the one hand, facing the victims of crime to society and criminal law means protecting the interests, rights, freedom, life, health, personal benefits citizens from criminal attacks. On the other, the principle of humanism paid to persons who have violated criminal law. The principle of humanity in the latter aspect can lead to a breach of the principle of justice. After humane treatment of the offender at release him from liability or punishment in some cases deprives the victim's sense of justice renovation because the offender who harmed the interests or rights of the victim, is not subject to punitive impact. The application of sanctions in any case should not contradict any of the principles that form the system of principles of criminal law, and the idea of natural justice. Then the sentence would be fully perceived as perpetrators and victims, and society in general.

While acknowledging the importance of the principle of fairness in the system as independent principles of criminal law, states that it is equivalent to other principles of criminal law. Justice – is primarily a social and ethical category, and then – law and one of the principles of law. Justice complicated as objectively existing phenomenon, based on a combination of social, ethical and legal aspects.

The principle of humanity should not be contrary to the principle of justice. No principle of humanity or principle of justice can not occupy a priority place in the principles of criminal law.

In the case of amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding the definition of general principles (principles) criminal law is mandatory and the statutory principle of justice.

Key words: *the principle of humanism, a system of principles, the principle of justice, ratio, statutory definition.*